

Джеймс Балард

Градината на времето

На свечеряване, когато голямата сянка на паладианската вила¹ изпълни терасата, граф Аксел излезе от библиотеката и слезе по широкото стълбище в стил рококо сред цветята на времето. Висок, с властна фигура в черен, кадифен сюртук, с пробляскваща златна игла за вратовръзка под брадата му ала Джордж Пети, здраво стиснал бастуна си с пъхнатата в ръкавица ръка, той огледа безстрастно изящните кристални цветя, заслушан в клавесина на жена си – тя свирише рондо от Моцарт в музикалния салон. Музиката отекваше и вибрираше сред прозрачните цветни листчета.

Градината на вилата се разстиляше на около двеста метра под терасата, спускаше се към миниатюрно езерце, над което се простираше бял мост, а на отсрещния бряг се издигаше малък павилион. Аксел рядко стигаше чак до езерото, повечето от цветята растяха като малка горичка точно под терасата, заслонени от високата стена, която обграждаше имението. От терасата можеше да вижда над стената равнината отвъд – огромен открит простор, земя, която се гънеше едва забележимо досами хоризонта, където леко се издигаше, преди да се спусне извън погледа. Равнината обгръщаше сградата от всички страни и еднообразната ѝ празнота подчертаваше уединението и зрялото великолепие на вилата. Тук, в градината, въздухът бе сякаш по-светъл, слънцето – по-топло, докато равнината бе винаги еднообразна и далечна.

По навик, преди редовната си вечерна разходка, граф Аксел погледна към надигашата се към края си равнина, където хоризонтът бе осветен от залязващото слънце като далечна сцена. Докато слушаше извиращата изпод Ръцете на жена му музика на Моцарт, която хармонираше деликатно с атмосферата около него, той видя, че на хоризонта пак се придвижваха бавно прииждащите колони на огромната армия. На пръв поглед изглеждаше, че дългите редици се движат в порядък, но при внимателно вглеждане ставаше очевидно, че, досущ като при някой неясен детайл от картина на Гоя, армията бе съставена от огромна, разбъркана тълпа от хора, мъже и жени, сред които бяха пръснати и малцина войници в опъпани униформи; тълпата напираше напред като безформен прилив. Някои се мъчеха под тежките си товари, които висяха на груби хомоти около вратовете им; други бутяха тромави дървени коли, като натискаха сплиците на колелата им; трети пък се влачеха сами; всички обаче се движеха в крачка и залязващото слънце осветяваше

1. По името на италианския архитект Андрея Паладио (1518–1580) и неговата школа, която се придържа към свободния и претрупан стил, основаваш се на учението на Витрувий. Б.пр.

приведените им гърбове.

Прииждащата тъпла бе толкова далеч, че едва се забелязваше, но докато Аксел наблюдаваше със съдържано и същевременно внимателно изражение, тя се приближи видимо – авангардът на необятна сган, която се появяваше изпод хоризонта. Най-сетне, когато дневната светлина започна да чезне, челната редица на тълната достигна първото възвишение.

Аксел се извърна и закричи сред цветята на времето.

Те достигаха височина около два метра, тънките им стъбла, досущ като стъклени пръчици, имаха по дузина листа – някога прозрачни и порести, сега те бяха осланени от вкаменените си жилки. На върха на всяко стъбло се намираше цветът на времето, с размери на бокал; непрозрачните му външни листчета обгръщаха кристалната сърцевина. Брилянтното им великолепие сякаш съдържаше хиляди образи, кристалът изглеждаше така, като че изсмукваше от въздуха светлината и движението му. Полюшвайки се леко на вечерния ветрец, те грееха, досущ като копия с огнени върхове.

Много от стъблата вече нямаха цветове и Аксел ги огледа внимателно; в погледа му, докато търсеше нови пъпки, от време на време пробягваше лъч на надежда. Накрая той избра един голям цвят от стъблото, което се намираше най-близо до стената, свали ръкавиците си и го откъсна със силните си пръсти.

Когато отнесе цветето на терасата, то започна да искри и да се стопява, като накрая светлината в сърцевината му най-сетне бе освободена. Кристалът постепенно се разпаднаше, само външните листчета оставаха цели; въздухът около Аксел бе ярък и сякаш оживя, наелектризиран от косите лъчи на чезещото слънце. Странните промени моментално преобразиха вечерта, неуловимо трансформирайки нейните измерения във времето и пространството. Тъмната колонада на къщата, с изчезващата сякаш от нея патина на времето, се мерзелееше в някаква необичайна спектрална белота, като че ли бе изплувала от нечий сън.

Аксел повдигна глава и надникна отново над стената. Само най-далечният рид бе осветен от слънцето на хоризонта, а огромната тъпла, която преди това се бе разпростряла почти на една четвърт от цялата равнина, сега се бе отдалечила до хоризонта, рязко отхвърлена назад от обратния ход на времето, и изглежда бе спряла.

Цветето в ръката на Аксел се бе смалило до размера на стъклен напръстник, цветчетата се свиваха около изчезващата му сърцевина. От средата му изскочи искра, която изгасна сама и Аксел почувства как

цветето се стопява в ръката му като леденостудена капка роса.

Мрак обгърна къщата и хвърли дългите си сенки върху равнината, а хоризонтът се сля с небето. Клавесинът мълчеше, а цветята на времето, които вече не отразяваха музиката му, се издигаха безмълвни, като омагьосана гора.

Аксел ги гледа няколко минути, преброи оставащите цветя, а сетне отиде да посрещне жена си, която пресичаше терасата; брокатената ѝ рокля шумолеше върху декоративните плочки.

– Каква красива вечер, Аксел.

Тя заговори с чувство, сякаш благодареше лично на съпруга си за голямата, красива сянка над поляната и за тъмния, великолепен въздух. Лицето ѝ бе ведро и интелигентно, косата ѝ, причесана назад, бе прикрепена на тила с украсена със скъпоценности посребрена шнола. Деколтетото на роклята ѝ бе дълбоко и разкриваше дългата, стройна шия и високата ѝ брадичка. Аксел я изгледа с нежна гордост. Подаде ѝ ръка и те се спуснаха заедно по стъпалата към градината.

– Една от най-дългите вечери това лято – потвърди Аксел и додаде: – Откъснах едно перфектно цвете, скъпа, истинско бижу. Ако имаме късмет, действието му ще трае няколко дни – челото на Аксел се събърчи и той погледна неволно над стената. – Изглежда с всеки изминал път ще приближават все повече и повече.

Жена му се усмихна окуражаващо и стисна по-здраво ръката му. И двамата знаеха, че градината умираше.

Три вечери по-късно, както и бе очаквал (но по-рано отколкото се бе надявал), граф Аксел откъсна ново цвете от градината на времето.

Когато първоначално погледна над стената, приближаващата гъла бе изпълнила далечната половина на равнината и се простираше в плътна маса досами хоризонта. Стори му се, че чуваше ниските, откъслечни гласове, които се носеха във въздуха, мрачен ропот, подчертаван от бикове и крясъци; но бързо си каза, че само си ги бе представял. За щастие жена му бе на клавесина и богатите контрапунктни мотиви на фугата от Бах се лееха леко като тих водопад върху терасата и заглушаваха всички други звуци.

Между къщата и хоризонта равнината бе разделена от четири големи, плавни възвишения, чиито хребети се виждаха ясно на косата светлина. Аксел си бе казал, че никога няма да ги брои, но броят им бе толкова малък, че не можеше да не ги забележи, особено пък когато тъй очевидно подчертаваха настъплението на армията. Досега челната редица бе прехвърлила първия хребет и бе напреднала доста по пътя си към

втория; основната маса на тълпата напираше след нея, закриваше гребена, а още по-голяма тълпа се простираше до самия хоризонт. Като погледна вляво и вдясно от централната маса, Аксел можа да види явно безграничните размери на армията. Онова, което първоначално изглеждаше като основната маса, бесамо малък авангард, една от многото подобни нему колони, които напредваха в равнината. Истинската маса на тълпата още не се бе появила, но, съдейки по скоростта на нейното уголемяване, Аксел предполагаше, че, когато в крайна сметка стигнеш до равнината, тя щеше да покрие всеки метър земя.

Аксел потърси с поглед големи превозни средства или машини, но всичко изглеждаше аморфно и неорганизирано както винаги. Нямаше знамена и вимпели, хоругви или копиеносци. С наведени глави множеството продължаваше да напират, без да забелязва небото.

Изведнъж, точно преди Аксел да се извърне, предната редица на тълпата се появи на върха на втория гребен и запъпли надолу към равнината. Онова, което поразил Аксел, бе невероятното разстояние, което покриваха, докато се намираха извън полезрението му. Фигурите вече бяха двойно по-едри, можеше да различи всяка от тях.

Аксел бързо се спусна от терасата, избра едно цвете на времето от градината и го откъсна от стъблото му. То започна да изпуска плътната си светлина и той се върна на терасата. Когато цветето се превърна в ледена перла върху дланта му, той погледна към равнината и с облекчение видя, че армията отново се бе оттеглила до хоризонта.

Но сетне осъзна, че хоризонтът бе много, много по-близо, отколкото преди, че онова, което бе смятал за линия на хоризонта, бе всъщност първият хребет.

Когато се присъедини към графинята за вечерната им разходка, той не ѝ каза нищо за видяното, но тя можа да надникне и отвъд небрежната му безгрижност, затова направи каквото можа, за да разсее безпокойството му.

Докато слизаха по стълбите, тя посочи градината на времето.

– Каква красива гледка, Аксел. Все още има толкова много цветя.

Аксел кимна, усмихвайки се на себе си и на опита на жена му да го окуражи. Думите ѝ „все още“ разкриваха и нейното несъзнателно очакване на края. Всъщност, от стотиците цветя, които растяха в градината, бяха останали само десетина, и няколко от тях бяха малко по-големи от пъпки, а само три или четири бяха напълно зрели растения. Докато крачеха към езерото и роклята на графинята шумолеше по хладния торф, той се опита да вземе решение дали да откъсне първо големите цветя

или да ги остави за накрая. Обективно погледнато, по-добре щеше да се даде на по-малките цветя време да израстнат и съзреят, а това преимущество щеше да бъде изгубено, ако оставеше големите цветя за последния отпор, както му се искаше. От друга страна обаче, той съзнаваше, че всъщност нямаше никакво значение коя от двете тактики щеше да избере; градината щеше да загине скоро, а малките цветя изискваха повече време, отколкото можеше да им даде, за да акумулират съгъстеното време в сърцевините си. През целия си живот той не бе успял да забележи и едничко доказателство за растеж сред цветята. По-големите цветове винаги си бяха съзрели, а нито една от пъпките не бе показвала и най-малкия симптом на развитие.

Докато преминаваха по мостчето над езерото, той и жена му се вгледаха в отраженията си в неподвижните тъмни води. Защитен от павилиона от една страна и високата стена около градината от друга, при наличието на билата в далечината, Аксел се чувстваше спокоен и сигурен, струваше му се, че равнината с настъпващото множество бе кошмар, от който се бе избавил с навременното си събуждане. Той обви с ръка гладкия кръст на жена си и я притисна нежно до рамото си; сети се, че не я бе прегръщал от няколко години, макар съвместният им живот да бе извън времето и той можеше да си спомни, като че ли бе вчера, деня, в който я доведе за пръв път да заживеят във вилата.

– Аксел – попита жена му с неочаквана сериозност, – преди градината да умре... бих ли могла да откъсна последното цвете?

Той разбра молбата ѝ и леко кимна. През последвалите дни той късаше останалите цветя едно по едно, като остави за жена си една малка пъпка, която растеше точно под терасата. Късаше ги напосоки, без да ги брои или да се ограничава, от време на време, когато се наложеше, откъсваше едновременно по две или три от малките пъпки. Приближаващата орда вече бе стигнала втория и третия хребет и представляваше огромно множество – измъчено човечество, което закриваше хоризонта. От терасата Аксел можеше ясно да види тътрещите се, уморени редици, които се спускаха надолу към подножието на последните хребети, понякога до него достигаха гласовете им, примесени с яростни викове и с пляска на камшици. Дървените коли се клатушкаха насам-натам на разкривените си колела, а коларите се мъчеха да не изпуснат управлението им. Доколкото Аксел схващаше, нито един отделен член на тълпата не бе наясно с общата посока на движението ѝ. По-скоро всеки се движеше сляпо напред, следвайки по петите човека пред себе си, единството им бе в общия кръг, който образуваха. Аксел излишно се надяваше,

че истинският му център, далеч зад хоризонта, може би се бе насочил в друга посока, че множеството ще промени курса си, ще се отклони от вилата и ще се отдалечи от равнината като океански отлив.

В предпоследната вечер, когато откъсваше поредното цвете на времето, предната линия на тълпата бе достигнала третия хребет и пълпеше вече към следващия. В очакване на графинята той погледна последните две останали цветя, и двете – малки пъпки, които щяха да ги отблъснат само за няколко минути на следващата вечер. Стъклените стъбла на мъртвите цветя се люлееха сковано на ветреца; цялата градина вече бе изгубила цвета си.

Следващата вечер Аксел прекара спокойно в библиотеката, затваряше по-редките от ръкописите си в сандъци със стъклени капаци в проходите между шкафовете. Премина бавно по коридора с портретите, избърсвайки грижливо всеки един от тях, сетне разтреби писалището си и погледна към вратата зад себе си. Следобеда се бе трудил във всекидневните, помагаше ненатрапчиво на жена си да почисти украсата и да оправи вазите и бюстовете.

На свечеряване, когато слънцето се скри зад къщата, и двамата бяха уморени и изпращени и през целия ден не бяха разменили дума. Жена му се запъти към музикалния салон, но Аксел я извика.

– Тази вечер ще откъснем цветята заедно, мила моя – рече й спокойно той. – По едно за всеки от нас.

Надникна само за малко над стената. Можеха да чуят, на не повече от километър разстояние, страхотния мрачен грохот на дрипавата армия, звъна на оръжие и свистенето на камшиците, които прииждаха към къщата.

Аксел бързо откъсна своето цвете, пъпка, не по-голяма от сапфир. Когато неговата светлина затрепка меко, врявата навън моментално утихна, но сетне отново взе да набира сила.

Забравил за миг глъчта, Аксел обгърна с поглед вилата, преброи шестте колони на портала, сетне погледна през поляната към сребърния диск на езерото, чиято чаша отразяваше последната светлина на привечерта, към сенките, които се движеха между високите дървета и се удължаваха по хрущящия торф. Задържа погледа си върху мостчето, където той и жена му бяха стояли ръка за ръка толкова много лета...

– Аксел!

Гръмогласната глъч навън цепеше въздуха; хиляди гласове ревяха само на двайсет или трийсет метра от тях. Камък прелетя над стената, падна сред цветята на времето и пречупи няколко от крехките стебла.

По стената изтрополя залп от камъни и графинята се втурна към мъжа си. Сетне във въздуха над главите им профуча тежка плоча и се стовари върху един от прозорците на оранжерията.

– Аксел!

Той я прегърна и оправи колосаното си жабо, което се бе напъхало между реверите му.

– Бързо, мила моя, последното цвете!

Той я отведе надолу по стъпалата към градината. Тя хвана стъблото с отрупаната си с пръстени ръка и го откъсна, а сетне обви цвета с длани.

В един миг врявата леко утихна и Аксел се опомни. В Ярката светлина, която искреше от цветето, той видя побледелите от страх страни на жена си.

– Задръж го колкото можеш по-дълго, скъпа, докато угасне и последното зрънце.

Стояха двама на терасата, графинята – стиснала яркото, умиращо бижу; ветрецът тихо ги обгръщаше, а гласовете отвън отново се усилваха. Тълпата разбиваше тежките железни порти и цялата вила се тресеше от мощните удари.

Когато угасна и последният проблясък светлина, графинята вдигна ръце във въздуха, сякаш пускаше на свобода някаква невидима птица. Сетне, в последен пристъп на смелост, тя положи своите длани в дланите на мъжа си, а усмивката ѝ бе сияйна като блясъка на изчезналото цвете.

– О, Аксел! – извика тя.

Досуц като острие на меч се спусна мрак връз тях и ги обгърна.

Пъшкаща и ругаеща, първата редица на тълпата достигна високите до коляно останки от стената, която обрамчваше разореното имение, изтегли колите си през тях и пое по сухите козовози на онова, което бе доскоро красива алея. Развалините – някога просторна вила – не представляваха голяма пречка за безкрайния прилив на човечеството. Езерото бе празно, на дъното му гниеха повалени дървета и ръждясваше стар мост. Във високите треви на поляната растяха плевели, с които бяха обраснали украсените пътечки и беседките от дялан камък.

По-голямата част от терасата бе рухнала и основната част от тълпата пое направо през поляната, отминавайки разрушената вила, ала един-двама от по-любопитните се покатериха, за да я огледат. Пантите на вратите бяха изгнили, а подовете – пропаднали. В музикалния салон клавесинът бе нацепен за огрев, но няколко клавиша се валяха в

прахоляка. Всички книги бяха съборени от лавиците в библиотеката, картините бяха разкъсани, а позлатените рамки се търкаляха по пода.

Когато основната част от тълпата стигна до имението, тя започна да прескача оградата по цялата ѝ дължина. Блъскайки се един в друг, хората се запрепъваха по дъното на изсъхналото езеро, пъплеха по терасата и се натискаха да преминат през къщата към отворените ц северни врати.

Само една част от околността издържа на безкрайната вълна. Точно под терасата, между разрушения балкон и стената, имаше двуметров гъстак от трънливи храсти. Бодливият листак образуваше непроходима маса и хората минаваха внимателно край него, забелязали беладоната, която обвиваше клоните. Повечето от тях бяха прекалено заети да внимават къде стъпват сред преобърнатите плочи, за да погледнат към средата на храсталака, където се издигаха, застанали една до друга, две каменни статуи, взрени над всички от удобната си, защитена позиция. По-едрата статуя изобразяваше брадат мъж в сюртук с висока яка и с бастунче под мишница. До мъжа се издигаше жена с натруфена дълга рокля, ведрото ѝ слабо лице бе недокоснато от вятъра и от дъжда. В лявата си ръка тя леко стискаше една-единствена роза; фино оформените листенца на цвета бяха тъй тънки, сякаш бяха прозрачни.

Когато слънцето се скри зад къщата, един самотен лъч надникна иззад разрушения корниз и се спря върху розата, отрази венчетата на цветето върху статуите, осветявайки сивия камък така, че в един отлиташ миг статуите не се отличаваха ни най-малко от своите отдавна изчезнали първообрази от плът и кръв.

КРАЙ

© 1962 Джеймс Балард
© 1995 Тинко Трифонов, превод от английски

J. G. Ballard
The Garden of Time, 1962

Сканиране, разпознаване и редакция: Венцислав, 2008

Публикация:
Сборник „Светове“, ИК „Офир“, 1995 г.

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/5262>]